

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese la facare dóue septemani odata, Sambat'a. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 fior., pe siése luni 2 fior. 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei), si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vór respunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti, si la tóte librariile.

 Cu acestu numeru espira abonamentulu aceluor domni abonati, cari s'au abonatu numai pe semestrulu I. Deci rogamu pe toti doritorii d'a-se aboná, se ne tramita catu mai curendu pretiulu si pe semestrulu alu doilea, cá se ne scimu si noi orientá cu numerulu si speditiunea esemplareloru. Conditiiunile de prenumeratiune remanu totu acelea. Exemplare dela inceputulu anulu mai suntu inca pentru cei ce voru voi a avé completu acestu diariu.

Formarea omului.

Fia-ce amicu alu omului trebuie se se bu- cure din anima de spiritulu maretiu ce insuf- tiesce unele scóle populare, de activitatea si ca- pacitatea unoru invetiatori, de progresulu insciin- tie si de desteritatea scolariloru, de simtiulu de pietate si virtute desceptatu in peptulu inveti- atoriloru si educatoriloru, precumu si de nasuin- ti'a multor'a dupa adeverat'a cultura, prin carea omulu se face omu si cresti u piv, din care se nascu cetatieni buní, cá si ros'a primavér'a din bobocu. — Suntu multi invetiatori, cari din ade- veratu punctu-de-vedere privescu la pusetiunea loru cea insemnata, si cari sun'u petrunci de ea, cari sciu si sentiescu catu de multu aterna dela activit tea loru cá formatori ai tinerimeí, pentru presente si pentru eternitate, si acaroru ostenéla zelósa intr'a colo e ináreptata, cá pre omu, cu

tóte poterile se-lu formeze dupa celu mai inaltu idealu, se-lu inaltie la Cristosu, si printr'ensulu la chipulu si asemanarea lui D-dieu. Cá se ne potemu inchipuí bine idealulu formárei omului, trebuie se purcedemu mai antaiu din acelu prin- cipu ca: „Mens sana in corpore sano.“ — (Mente sanatósa in corpu sanatosu) . . Nu e de lipsa a se demustrá pre lungu si pre largu, ca cor- pulu nu e facutu pentru sine ci pentru sufletu. Caci, desi este fienti'a loru naturale fórté di- ferita, totusi stau ele, corpu si spiritulu, in cea mai strinsa legatura, si in cea mai mare de- pendentia unulu de altulu, asiá cá binele séu reulu unuia aterna dela binele séu reulu celu a-laltu. Prin corpu se incunosciintiéza spiritulu de lumea din afara, totu prin aceluasi corpu, spiritulu im- preuna cu tóte poterile lui se face cunoscutu fiintieloru lui rudite. Corpulu e acoperementulu si portatoriulu spiritului si cá atare midilocito- riulu aceluia facia cu lumea din afara. Spiritulu e acsa potere ce patrunde corpu si-lu domi- néza. Cu catu organulu primesce mai usioru, fora piedeca si mai acuratu impresiunile din afara si le conduce spiritului, cu atatu corpu e mai perfectu, cu atatu mai multu potu si puterile spi- ritului a se manifestá fora impiedecare si a se inaltá la cea mai mare perfectiune a loru. Fien- du-ca desvoltarea corporale se tiene mai multu de crescerea de acasa cá de scóla, si inveti-atoriulu trebuie se priméscá pruncií asiá precumu i-a condusu cei d'antaiu educatori: asiá nu po-

temu vorbí mai multu de acésta parte a formarei omului, ci vomu petrece mai multu la idealulu perfectiunei spirituali a omului.

Spiritul e fientia propria a omului, de aceea formarea lui trebuie se fia obiectulu principale alu educatiunei si problem'a intregi vietii omenesci. Noi amu vorbitu despre idealulu formarei omului, aci insa vomu mai adage ceva. Spiritulu e fientia cugetátore, simtibile si morala. Aceste trei facultati, luate in perfectiunea lor, suntu idealulu culturei spirituali — in relatiune cu oiciteata. —

1. Cá fientia cugetátore omulu perfectu pôte in ori-ce casu se-si face concepte chiare si potrivite, pôte se-si formeze judecata si decisiune corespundétore legiloru cugetarei, si aceea ce elu cugeta pôte se exprime prin vorbe chiaru si la intielesu, pretutindeni cautatur'a sa patrundiatóre va aflá ce e dreptu si adeveratu; memori'a cu imaginatiunea sa voru fi in armonia; va iubi adeverulu, se va silí dupa o combinare regulata a ideiloru sale; va scí deosebí parerea despre unu lucru, fienti'a de forma, si pentru aceea va poté dá fia-carui lucru valoarea sa.

2. Cá fientia simtibile are simtiu chiaru despre frumosu, nobilu si conveninciosu, — are gustu limpede, care se arata in tóte lucrurile sale, — o inspirare inalta despre totu ce e mare si sublimu, — armoni'a vietiei sale interne si esterne, — putere, cu care scie se-si infreneze patimile, — simtiulu nobilu ce i-lu insfla privirea lucrurilor lui d-dieu in natura si atragere catra frumsetiele artei.

3. Cá fientia morala, cunósce supunerea neconditiunata catra legea santa, care a scris'o d-dieu cu litere de focu in spiritulu seu, elu se silesce cá cugetele sale, voi'a si lucrurile sale se-le indrepte dupa aceea si se incungiure totu ce ar' stá in contrafcere. Cá atare-si semte destinatiunea s'a spirituala, cunósce scopulu adeveratu alu esistintiei sale si total'a lui dependin-

tia dela d-dieulu celu pré-santu, de care elu numai prin vietia santa se pôte apropiá. Spiritulu lui se inaltia la creatoriulu tuturor lucruriloru, la funtea eterna a frumosului si-a bine-lui, care e creatoriulu si parentele seu. Plinu de umilintia si credintia se tiene de cuventulu lui celu santu, si-si tiene de cea mai mare fericire d' a se cunósce pre sine cá fiu alu eternului parente. Sentiulu slabitiunei sale — lu tiene in necontentita bagare de séma asupra sa insusi, si credinti'a in d-dieui dá putere cá se invinga tentatiunile (ispitele) naturei sale. Elu stiméza bunurile lumesci, dara nece odata nu luneca de a-le priví cá binele celu mai mare. Elu pretiuesce si pre celu mai de-diosu si mai nepriceputu cá omu, care e indreptatitu a avé totu acele pretensiuni si sperantie si-lu tractéza cu amóre si amicétia. Totu-de-un'a e gata a ajutá, pre celu ratecitoriu a-lu aduce la calea cea adeverata, e in stare a delaturá negur'a ce-i intuneca adeverulu si binele, si de a inviá si imputerí simburele mai binelui. Cu placere privesce la lucrurile lui d-dieu si se silesce totu mai bine a-le cunósce. Acésta cunóscre de d-dieu descépta in elu in modulu celu mai inaltu consciinti'a demnitatiei sale proprie, precumu si dediosirea lui cea mai profunda; destinatiunea sa se infaciosiéza chiara inaintea ochiului seu internu, si d-dieu i apare pretotindinea de facta, deca descóperu in tóte lucrurile lumei a-totu-poternici'a, intieptiunea si amórea lui. Singura mórtea o despretiuesce, pentru-ca elu cunósce in sinesi o infaciosiare ce privesce numai corpulu, ér' spiritului nu i se intempla, de óre ce e convinsu ca fienti'a acést'a e eterna si nedisolubile, si asiá elu privesce despartirea din lumea acést'a cá o nascere pentru o vietia mai perfecta. — Momentele acestea ce le-am aratat aci suntu trasurile fundamentale ale idealulu omenescu adeveratu.

Celu ce voiesce cá se le ajunga, trebuie se fia unu omu bunu, crescinu evlaviosu si cetatianu

credinciosu. Ajungerea acestora trebuie dară se fie o ocupațiune pentru întreaga viață, ăe' nu numai pentru școlă se'u pentru educarea tinerimei. Școl'ă aci pôte areță numai drumulu, ea pôte merge cu copiii catuva, ăe' ăjungerea scopului acestui înaltu trebuie se-lu lase fia-caruia. Școl'ă are mai multu într'a olo a-se silă, că se póta infaciosiă copiiloru idealulu vieții chiaru, si se-i cascige pentru acel'a. După ce copiii trecu preste tempulu școliei, ingrigește biserica si statulu pentru mai departea loru cultivare. Ambele stau fia-caruia individulu la o parte într'unu modu invetiatoriu, consultatoriu, indemnatoriu, dojenitoriu ba chiaru si pedepsitoriu si-lu aducu totu mai aprópø de scopu.

Mai cu sēma însa trebuie se lucre aci biserica si se întrebuinteze tôte mijlocele ce i suntu date. Ce se atinge de școlă, ea trebuie se se silēca a pune basea cea mai solida pentru ăjungerea idealului formarei omenesci. În idealulu formarei omului, de care am vorbitu mai susu si prin care pre omulu cunōscemu că fientia cugetătoare, simțivera si morala, stă si mijlocele prin care se pôte formă. În aste trei privinție trebuescu cultivati si copiii în școlă, dară nu asiă că invetiatoriu se-i cultive mai antaiu ca fientie cugetătoare, apoi că fientie simțivere si în urma se finēca cu lucrari morali. În casulu antaiu aru formă omeni cugetatori fora caldura si inspirare; ăe' în ambe cele lalte ca-suri s'arn formă numai omeni generosi, cari fie du-ca se razima numai pre simțurile sale si loru numai urmēza, în lumea acēs'ta neperfecta s'aru simț nenorociti. O atare formare ar' fi unilaterală, ba chiaru straformare. Adeverat'a formare se silesce că tôte poterile omenesci se se cultive de apotriva, caci nu mai asiă omulu pôte vietui potrivit chiamarei sale. De aici s' pôte cunōsce ca invetiamentulu si crescerea în școlēle nōstre astu-feliu trebuescu întocmite, că facultatile simțului, vointiei si sciintiei un'a lenga alt'a un'a prin cea laltă, si un'a pentru cea

laltă, totu de un'a o facultate înaintandu pre cea laltă. Invetiatoriu trebuie se scie țienea ecuilibrulu si se alēga totu-deun'a mijloculu în invetiamentu. Asiă invetiamentulu religiosu nu va desceptă numai simțuri evlavioșe, ci va pune în lucrare si mentea; invetiamentulu limbei are în privire mai multu cultivarea întielegerei, însa invetiatoriu se nu întârzie a aplică aci simțulu si vointia. La tôte obiectele ce tractēza în școlă cu școlarii, se iă în bagare de sēma ce e mai înaltu în omulu adica dumnedeierea, la care tôte trebuescu reduse. Multi însa nu caută la acestu principulu înaltu, pentru ca privescu școl'ă numai că unu institutu, în care copiiloru se impartă-siescu numai cunoscintie si oresi-cari deprinderi, ăe' nu că unu institutu de crescere în totu întielesulu. Pentru aceea adeseori esu din școlă ermafroditi, la cari afli în capu lumina, ăe' în anima întunerecu. Dēca școlēle ar' fi de acea calitate că spiritulu se se cultive, ăe' naravurile se se strice, atunci ar' fi mai bine că se se nimicēca cu totul, caci e mai micu reulu, candu celu necultivatulu e reu, de catu atunci, candu celu cultulu e reu. Nesciintia nevinovată face mai pucinu reu, de catu întrebuintarea rea a sciintiei. Invetiatoriu celu bunu totu de un'a are înainte ochiloru pre omulu, crescinulu si fiitoriu cetatianu, totu de un'a are idealulu formarei omului si se silesce că se-lu ăjunga catu mai curendu, se'u celu pucinu a se apropiă de elu. Cristosu însuși dă cheia în mana, că adēca aceea ce a fostu fiulu ceresculu parente omeniei întregi, se fia elu copiiloru în școlă. Se invetie si elu dupre cum a invetiatu si Cristosu, asiă se iubēca pre copii, după cum i-a iubitu si elu, si atunci prin crescere si invetiamentulu le va deschide si portile ceriului.

48347 ex 1864. Cons. de Loc.

Instructiune provisória

pentru directorii școlēloru principali elementari ortodōșe orientali în Ungaria.

§. 1. Nemediu-locit'a preveghiare si conducere a școlēloru principali elementari bine asiediate, în întie-

sulu prescriptelor se conrede unui directoru. Acestu-a séu are pusețiune de sine statatória cu propria dotatiune de ajunsu, séu numai remuneratiune anuale.

§. 2. Superiorii cei mai de aproape ai directorilor scóloru principali elementari, — cu cari acesti-a in folosulu institului ce li s'au concediutu, voru avé se staruésca a sustiené o corelatiune inaintatória, — sunt ordenariatele respective.

§. 3. Detorintiele directorului scólei principali elementari privescu mai vertosu :

1. Invetiatur'a tenerimei si disciplin'a scolare.

2. Asiediarea si inzestrarea chilieloru de scóla (auditórieloru) si altoru recerintie scolari.

3. Manuirea afaceriloru si sustienerea órdenei esterne.

§. 4. A) Incatu pentru invetiatur'a insasi, deregintele va avé se veghieze ca studiulu prescisu pentru fiesce carea clase singurateca, in órele prescise si de dupa manualele (carti scolastice intruduse se se trateze deplinu intr'unu modu potrivit, ca estmodu se se ajunga scopulu invetiaturei prefriptu pentru fie-care clase; — ca invetiatorii singurateci se colucre intr'o armonia, deci se urmeze una procedura metódica consunatória; ca prescriptele in privinti'a invetiaturei se se pazésca purure si tóte obieptele de invetiatura se se trateze astfelu, ca densele se aiba iniriurintia binefacatória atatu a supr'a culturei intielesuali, si religiósse-morali a tenerimei, catu si pentru ca acele se li fie de folosu durabile si in viéti'a cetatienésca.

Luarea aminte a deregintelui are se se estinda si a supr'a óreloru de corepetitiuni, unde aceste voru fi iertate invetiatoriloru, ca acele se se tiená numai in tempu amesuratu prescriptelor, si ca se fie spre folosu teneriloru, apoi ca tenerii se nu fie constrinsi prin sila neiertata a corepeti, séu insarcinati prin o suma de bani neproporcionata.

B) Incatu pentru disciplin'a scolare, — deregintele va fi detoriu a preveghia neincetatu, ca invetiaceii in tóte clasele se fie condusi a urmá o portare morale si cuviinciosa, si ca anume invetiaceii din clasele mai inalte se se porte asiá, cá ei se dee exemplu celoru din clasele mai de diosu

Considerandu, cá scopulu scólei principali e, a pune temeiu securu pentru desvoltarea caracterului relegiosu alu tenerimei, deregintele vá portá grige particulare, ca se inainteze si se spriginésca in totu modulu conducerea relegiósá a invetiaceiloru.

Preste totu, va staruí a conduce invetiamentulu si

disciplin'a scolare astfelu, ca invetiaceii nu numai se respunda deplinu cuviincióseloru dorintie a le parintiloru, ci si pretotindene pre unde se voru ivi (mai multi) d'impreuna séu cate unulu se se faca vrednici a castigá placerea toturoru binesentitoriloru.

C) Ca cursulu invetiamentului se fie regulatu si ca invetiatorii intru tractarea cu scolarii se colucre in contielegere, deregintele va fi detoriu a tiené cu scrupulositate prescisele convorbintie lunari cu intregu corpulu profesoralu.

Mai de parte, dupa recerintie, cu singuratecii profesori va avé se tiená conferintie a supr'a afaceriloru de invetiamentu si a disciplinei scolare, si se colucre in modu amicabile spre delaturarea scadieminteloru observate.

Estinde-si va luarea aminte si a supr'a premieloru si punciuniloru ce se voru intemplá in clasele singuratece; densulu va concede numai de a cele cari sunt iertate si se voru recunosce a fi amesurate scopului, contielegandu-se cu corpulu profesoralu astfelu, ca si in asta privintia procedur'a la institutu se se faca dupa asemene principie.

Deregintele, in tóte intemplanile de vre o dificultate, si mai vertosu intru acele, in cari profesorii singurateci voru lucrá in contr'a buneloru sale intentiuni, séu chiaru in contr'a determinateloru prescripte legali, — se va suatuí cu celu mai de aproape superióre scolare a supr'a procedurii ulterioari ce va fi a se urmá in ast'a privinti'a.

Cu corpulu profesoralu va avé a intretiené astfelu de corelatiuni, cari nu numai pentru intregu institutul, se fie ntru adeveru de folosu ci si pentru unulu fiesce carele; intru aceste inse deregintele se nu uite ca prosperarea scólei se o preliuésca mai multu decatu interesele personali a le profesoriloru singurateci. — Catre unulu fiesce care profesoriu are se fie cu stima, crutiatoriu si iertatoriu, se-i scutéscá de ori-ce felu de necuviintie si vetemari ce li-s'ar' intemplá spre stricarea onórei séu a lucrativitatii loru; éra din contra neajungandu medilócele blande si amicabili se nu pregete a incunoscintiá autoritatea superióre scolare despre lipsele si scaderile, cari pre langa tóta staruinti'a sa nu le au potulu delaturá.

D) La acele scóle unde voru fi catecheti, cu acesti-a deregintele se va contielege despre tóte cele ce privescu conducerea relegiósá morale a tenerimei, pentru ca cele ce se voru despune in ast'a privintia se se si efeptuésca in modulu celu mai amesuratu scopului.

La intemplantare candu profesorii respectivi voru fi morbosii séu impedecati de a poté fi la scóla, deregintele i-va supleni in clasa lorú, séu va portá grige pentru suplenirea trebuinciósa; — densulu va face cunoscuta corpului profesoralu atatu resoluciunile mai inalte ce se voru emite in privintia a invetiamentului, catu si ordenatiunile autoritatii respective date in treburile scólei.

Densulu va fi detoriu, in catu voru iertá impregiurările, a se pune in legatura mai de aprópe cu parintii, tutorii si nutritorii scolariilor spre a se informá despre aplicatiunea si portarea morale a cestoru-a si spre a se asecurá despre ingrigirea acelor-a-si in asta privintia.

§. 5. Provediunea trebuincioasa a mediu-lóceloru de invetiatura precum tóta condiciunea si asiediarea chilieloru si a intregii case de scóla sunt in legatura strinsa cu invetiamentulu si disciplin'a; deregintele are se pórté grige ca fiesce-care chilia a scólei se fie de tempuriu curatita, venturata in lunele de iérna incaldite cum se cade, si pre unde va recere invetiamentulu, luminat; mai de parte, de ajunsu de provideute cu trebuincioasele acaraminte, anume cu scaune, table; etc. ca medilócele de invetiatura cari se receru in fie-care clase se se acascige si se se intrebuintieze amesuratu scopului; — va portá grige, ca atatu obiectele de inzestratura se fie ferite de ori ce stricare reutáciosa séu incungiuabile; si ca mai vertosu mediu-lócele de invetiatura, cari se potú stricá lesne se se conserveze bine, si se nu se tereiesca séu restorne; deci in fie-care anu inchiandu-se cursulu scolasticu deregintele, d'impreuna cu corpulu profesoralu, va face revediuine luandu a mana consemnatiunea si catalógele respective si totodata va face despusetiuni pentru reasiediarea si reparaciunile (reinnoiturele) trebuincioase.

§. 6. De obiectele supuse ingrigintiei deregintelui se tienu tóte cartile, si scriptele oficióse cari se receru pentru inzestratur'a prescisa a scóloru elementarie principali, anume:

Protocolulele claselorú,
 Protocolulu ordenatiunilorú,
 Protocolulu socoteleloru despre ajútóriele adunate pentru scolarii cei seraci,
 Protocolulu fundatiuniloru, pre unde voru esiste fundaciuni,
 Inventariulu scolasticu,
 Consemnaciunile (inventariiele) medilóceloru (uneteloru) de invetiatura,
 Catalogulu bibliotecei scolast.,

Protocolulu conferintieloru,
 Aretarile despre cartile capetate si impartite in daru, si Formulariele prescise pentru actele oficióse.

Tóte cartile si scriptele aceste, deregintele trebuie se le pastreze in archivulu scólei si intemplantandu-se vre o schimbare personale se le predee cu unu protocolu urmatoriului séu in oficiu provisoriu séu actualu.

Deregintele va fi indetoratu a le trece fara intardiare clasificatiunile scolariilor asiediate in conferintia finale in protocolulu clasei; éra ordenaciunile si decretule date in treburile scolari in protocolulu menitu spre acestu scopu; ajutoriele de bani si alte daruri adunate pentru scolarii saraci in protocolulu socoteleloru resp. si documintele fundatiuni in protocolulu fundatiuniloru.

In protocolulu clasei, — intr'unu suplementu adausu la consemnatiunea de clase a scolariilor ordenari (publici) se voru trece si scolarii privati, cari voru fi facutu esame, insemnandu-li-se calculii capetati.

La acele scóle, unde esiste séu se va introduce carte de intemplantari insemnate (liber memorabilium) se se tréca intr'ins'a tóte intemplantarile si evinemiintele cele mai insemnate pentru scóla si comunitate.

Cartile aceste, cu privilegiulu cercetariloru, trebuie substernute spre vedere si subscriere visitatoriului consistoriale.

Deregintele va pastrá in archivulu scólei si actele afaceriloru curinti precum si conceptele reporturiloru sale si altoru scrisori oficióse, insrandu-le in ordene cronológica.

§. 7. Spre a sustiené ordenea scolastica, deregintele e detoriu se porte grige la tempulu séu a deschide si a inchiá anulu scolasticu, precum si a se tiené serbarile relegioase indatenate la aceste privilegiuri, apoi a se pazí strinsu feriele iertate in decursulu anului scolasticu, mai de parte a prefige si a publicá dilele esameloru publice si private, si anume serbatoresculu esame de inchiare precum si a chiamá dupa datina ospetii la acestu esame, in fine a face de se va pofti si programulu esameloru; intru tóte aceste de dupa impregiurarile scólei are a se contielege cu Supraveghiatoriulu (inspectorulu) diecesanu, séu unde acestu-a nu ar' fi, de a dreptululu cu ordinariatulú.

A fara de aceste deregintele e indetoratu a se ingrigí de statorirea esameloru si a fi de facia la esamele publice si private.

Mai incolo, deregintele e detoriu a asemná pentru scolari clasele ce li-se cuviniu, adeca pentru incepetóri

clăsea prima, pentru cei lăți de după măsură pregătirei lor, într'una din cele lalte clase, înștiințându-se despre aceste pre respectivii profesori ai claselor; înaintarea școlărilor de mai înainte se o face în conțelegere cu catechetul școlii, îngrigându-se ca în acestu casu câte o școlă se nu se pré induesca cu școlări, ér' într' altele se remana unu numeru forte neînsemnatu; va se dica, preste totu împărțirea școlărilor făca-se într'unu modu respundietoriu școlii.

La școliele principale cele de modulu, — unde detorintă de a primii pre toti pruncii cari se infatisia nu esite, — numai atati-a școlari se se primésca, cati se voru poté, școlându-se largamentulu chilieloru cu privire la scopulu școlasticu.

Mai de parte deregintele e îndetoratu a priveghia cu de adinsulu a supr'a prunciloru, ca acesti-a se cerceteze regulatu școliele, aflandu ca unii nu sunt de facia se cerce causele pentru ce au remasu de la școlă, și câte pre unu școlariu, avendu cause întemeiate, se-lu dispenseze pre unu tempu mai scurtu ori mai îndelungatu de la cercetarea școlii séu a besericeii, inse conțelegandu-se în ast'a privinția cu respectivulu profesoriu alu clasei și cu catechetulu.

Deregintele e detoriu a porta regulatu despre tote clasele unu catalogu trecandu în elu într' altele totu ce e mai însemnatu pentru disciplin'a școlastica, séu ce au observatu ori densulu în privinț'a unui-a séu altui-a școlariu, ori ce i-s'au împartesitu de vre unu profesoriu cu privilegiulu conferințieloru lunari.

Înșurintă deregintelui la clasificatiune se estinde la toti școlarii publici și privati ai institutului.

În ast'a privinț'a va portă grige, ca

a) în clasele cele mai de diosu se se urmeze cu o cuvinția amesurata vârstei începătoriloru, éra în cele mai înalte și anume în a patr'a clase se se purcédia cu asprime, neperdiendu-se din vedere, cá în școliele populari, — în cari toti pruncii acelu țienutu școlasticu trebuie se fie primiti (neînțelegandu-se între aceste școliele principale de modulu) aiba densii talentu mai multu ori mai pucinu, și a casa ajutoriu pré pucinu ori chiaru nemic'a, clasificatiunea nu se póte face fara nescari privinție cuvințioase; și ca

b) Catechetulu se iee parte însemnata nu numai întru determinarea calculiloru din studiulu relegiunii ci și din moralitate.

Deregintele, spre a poté determiná bine calculii de progresu, închiandu-se cursulu școlasticu are dreptu a supune lá esame scrisale pre școlarii din a patr'a clase

punendu-le întrebări din obiectele de învățătura, a fara de studiulu relegiunii.

Adeverințele școlastice le va da deregintele pre temeiulu protocolulu de clasificatiune, subscriindu-le elu catechetulu și unu profesoriu ce are parte la clăsea respectivă, și punendu pre ele sigilulu oficiosu alu școlii principale, ér' adeverințele școliloru principali de modulu trebuie se le subscrie și inspectorulu cerculu școlare, și respectivu supraveghiatorulu diecesanu, în acele locuri unde densulu funcțiuneza totu-odata ca-si inspectoriu ale cerculu. *)

§. 8. Deregintele e îndetoratu, a face informatiunile periodice de după formularele prescise, și la tempulu séu a le substerne la celu mai de aproape superioru, precum și a face raporturile și deslucirile trebuințioase de i-se voru cere.

§. 9. Fiindu împreunatu cu școl'a principale și unu institutu preparandiale; atunci deregintele are se portă grige conștiinciosă despre acurat'a împlinire a prescripțieloru ce esistu în asta privinț'a; deci țiene și va de detorinția a colucrá întru o conțelegere cu profesoriu preparandiali.

A fura de aceste, întru înștiințarea provisoriu dată pentru inspectorii școlari, — în 22. Iuniu 1863. sub Nr. 47015. — Deregintii voru găsi unele îndreptari, de cari se potu folosí în cerculu loru de activitate.

Datu în Bud'a, 11. Iuniu 1864.

Consiliulu Locuținintiei regesci pentru Ungaria.

Literatur'a populara.

După parerea noastră, lucrulu celu mai anevoia este a scrie o carte poporara, adica a îmbracă științ'a într'unu vestimentu obișnuitu, într'o limba inteligibilă pentru fie-care, căci limb'a este îmbracamintea ideii și ideii'a, fie cea mai justă, nu póte petrunde în mintea omulu neluminatu, dacă se înfaciése într'unu vestimentu strainu într'o limba neînțelése. Silințiele și cercările făcute în acésta privinț'a, cari au reesitu, au dobanditu totu d'un'a aplausulu multimei, unu aplaudu meritatu, s' asemenea scrieri au, fara îndoială, o valóre multu măi mare de catu nisce disertatiuni forte erudite, forte a-dunce, cari inse nu s' adresése de catu la unu cercu forte restrinsu de cititori. Alesandru Humboltu ar' fi ocupatu fara îndoiele unu locu eminente în istori'a știin-

*) Prescripțulu cuprinsu întru acestu punctu nu are valóre deocamdata pentru cei de confesiunea ortodosa orientala fiindu ca dinsii nu au neci școlie principale de modulu, neci inspectorii școlari diecesani.

tiei daca s'ar' fi marginitu la propriile sale aflari si ceretari, dar' modulu cu care a sciutu a face averea sa propria si cea imprumutata de la altii avuti tuturilor, dandui o forma artistica si placuta, acést'a tocmai i-a meritatu necontestatu anteulu rangu intre contemporanii sei.

Nu este materi'a in sine ci mai totu deun'a alegerea materiei care ofera cele mai mari dificultati. Ori ce adeveru sciintificu se póte exprime in pucine cuvinte simple si inteligibile pentru fie-care, dar' calea prin care a ajunsu cineva a constată acestu adeveru, scarele si minele prin midiloculu caror'a se scóte mineralulu preciosu din aduncimea pamentului, nu se potu descrie astu-felu cá se póta intielege fie-care. Dificultatea cea mare este tocmai aci, adica a esplicá, a descrie din acea cale tocmai catu trebuesce spre a puté cititorulu a concepe prin judecat'a lui adevेरulu, nici mai multa nici mai pucinu. Spiritulu omului nu se multimesce cu existinti'a unui faptu, cu constatarea unui resultatu, elu voiesce a sci cumu a pututu ajunge unu altu omu a constată faptulu, a gasi resultatulu, chiaru in casu candu insusi nu-si póte face nici o ideia despre midilócele ce au trebuitu a se intrebuintá spre a pune in evidintia unu resultatu sciintificu. Cine nu cunósce matematicele nu va puté intielege pe ce cale s'a pututu dobendí unu resultatu alu astronomiei, precumu unu locuitoru dintr'o tíer'a din centrulu continentului nu póte intielege o descripiune nautica (maritima) d'o navigatiune in giurulu pamentului. Cu tóte aceste se spunemu aci propriile cuvinte ale marelui Arago ce le amu auditu dicendule auditorului seu celu numerosu, si variatu. »N' avemu, d-loru trebuintia de matematici; numai cate-va formule, pe care le vomu invetiá aci impreuna si cu densele ve voiu conduce in cele mai inalte regiuni a le cerului.«

Alegerea materiei aterna de la publiculu ce si -lu inchipuesce scriitorulu cá cititori ai sei si pe care -lu personifica in unii individi ce-i suntu cunoscuti. Se dice ca Moliere citea totu-de-una comediele sale femeii lui de casa si considerá intielegerea ei cá mesur'a inteligintiei publicului seu. Si Humboldt citea la curtea regelui Prusiei din Cosmos, dar' numai nisce pasage alese, caci spiritulu seu satiricu, n'aru fi inteligibile pentru mintea curtesaniloru.

Este o fapta netagaduita ca Englesii si Americanii posedu scrieri poporare multu mai bune de catu Germanii, si Germanii au in acésta privintia o necontestata preferintia inaintea francesiloru, cari suntu fórte seraci in scrieri poporare sciintifice. Caus'a o gasimu atatu in positiunea autoriloru catu si in aceea a publicului cu

care se afla in relatiuni obicínuite, in Engliter'a si 'n America invetiati specialí forméza numai o fractiune mica a barbatiloru sciintiei. Cei mai multi eruditi n'au o positiune oficiala séu profesionala; suntu nascuti in cercuri unde sciinti'a nu se cosidera cá unu midilocu de esistintia si de privilegiu, cá o vaca de mu'su; séu suntu industriali cari si-au creatu o positiune sociala independinta si cari in retragerea loru de la afacerile loru comerciale s'au industriale, se ocupa cu cestiuni sciintifice si cu deslegarea acestoru probleme. Sciinti'a cá o profesione nu forméza acolo o societate esclusiva; barbatulu sciintiei se afla dar' necontentu in societate cu ómenii ce dorescu a se instruí, dar' cari au ideile particulare din alte sfere ale vietiei sociale. Obicínuitu spre a satisface aceste trebuintie, spre a se conformó óre cumu cu felulu concepiunii ideieloru acestoru ómeni, oraterele unei natiuni libere devine intr' adeveru poporaru si se exprima astfelu cá se-lu póta intielege toti.

In Germania sciinti'a este o meseria, o profesione, cultivata de ómeni specialí, de profesori, doctori si instructori. Acesti ómeni forméza o clasa speciala, cari nu s' afla in relatiune spirituala de catu cu semenii loru, cu alti eruditi séu cu studiatii. D' aci vine ca invetiati germani nu sciú a scrí poporaru, séu se perdu in inaltime unde profanulu nu-i póte urmá, séu ajungu prea esclusivi. In Franci'a si mai pucinu póte esistá o sciinti'a poporara, si-acést'a resulta din centralisatiune si din principiulu guvernamentalu. Francesulu, — vorbimu in genere s' admitemu catu de multe esceptiuni, — s' ocupa de sciintia candu este silitu s'o faca; adica candu guvernulu i impune acést'a cá o conditiune a postulu ce-lu ocupa séu candu positiunea sa i face o necesitate. O opera sciintifica in Francia gasesce numai atunci cititori, candu este introdusa de guvernulu in asiedimintele de instructiune, séu candu este scrisa in forma de romanu. Celu ce invetiá nu voiesce a invetiá de catu cee-a ce-i trebuie, si francesulu retrasu din comerciu séu din alte afaceri voiesce inainte de tóte a petrece, fie prin midilocirea lui Alesandru Dumas séu a lui Renan. Francia este tíer'a unde junimea lucréza peste mesura si unde betranéti'a séu vèrst'a barbatésca inaintata se predá unei trandavii esagerate; sciinti'a poporara nu póte dar' gasi acolo unu teremu.

O alta dificultate este stilulu, felulu si modulu d'a dice lucrurile. In timpulu modernu Germania a facutu mari progrese in acésta privintia. Invetiati germani, cari mai nainte negligeau fórte multu stilulu loru, astu-felu in catu ajunesera deseversitu neinteligibili, cá ci-

ditorulu trebuia se se muncésca a descurcá esenti'a ideiei din intortochiarile si frasele in care erá invelita, au inceputu a ingrigí mai bine de forma. Cu tóte acestea mai exista destule scrieri sciintifice ce numai unu stomachu germanu le póte mistuá; unu francesu séu unu englesu ar' lepadá o asemenea carte de la cele d'antaiu frase dícendu: „Póte se coprinda lucruri fórté bune, dar' este scrisa miserabile!»

In privinti'a formei, francesii potu, fara nici o contestatiune, pretinde rangulu d'antaiu. Acést'a este o consecintia a caracterului nationalu; francesulu cere cá ideile se se presinte in strae elegante, frumoése, ingrigite, germanulu din contra n'are acestu simtiu alu frumosului, elu neglige prea multu form'a, fondulu este totulu pentru densulu. Unu profesore germanu de universitate citeste pe di dóue séu trei óre de prelectiuni, adese si mai multe; unu profesore francesu gasesce ca patru prelectiuni pe septemana suntu o sarcina destulu de mare, si-o óra pe di asórbé totu timpulu seu. Professorele francesu cá si celu germanu cunósce deseversítu obiectulu prelectiuniloru sale si nici unulu nici altulu n'are trebuintia d'o pregatire materiala. Germanulu nici nu se preocupa d'o alta pregatire, i este d' ajunsu a dá cerut'a catime de nutrimentu sciintificu, si nu-i pasa daca lu infacisiéza auditoriului seu coptu, fiertu, séu numai pe diumetate fiertu séu friptu. Francesulu inse ingrigesce de forma, elu voiesce cá nutrimentulu sciintificu se fie si gustosu. Prelectiunea este pentru densulu cá o represintatiune teatrala; ar' fi nenorocitu daca i-ar' scapá cea mai mica gresiéla gramaticala, daca ar' esi din gur'a lui o frasa schiopatanta séu in contra regulelor retorice. Si auditorulu seu are aceea-si atentiune pentu limb'a ce intrebuintéza profesorele, lu controléza in ori-ce momentu. Acestu cultu alu limbei este caus'a principala ca scrierile francese sciintifice suntu mai placute de cititu si mai lesne de intielesu de catu cele germane.

Ingrigirea acést'a a limbei nu implinesce inca tóte cererile stilului. Cineva póte scrie fórté corectu si inteligibilu si cu tóte acestea nu scrie inca bine. Pentru ce Humboldt a scrisu atatu de elegantu si de placutu? Pentru ca a traitu multu in Francia si cu francesii, pentru ca in privinti'a stilului si-a luat pe Buffon de modelu.

Suntu autori cari-si inchipuescu ca scriu poporaru, candu gramadescu imagine peste imagine, candu léga la o lalta cuvinte sunatóre si construescu frase pompóse. O asemenea scriere sémena c'o femeie frumósu imbra-

cata intr'unu vestmentu incarcatu cu briliante, dantele, flori si auru; strelucirea ornamentelor intuneca frumuseti'a naturala, ochiulá se ostenesce d' atata licurire sá totu ce ostenesce prea multu nu mai este placutu.

Pentru ce dícemu tóte acestea? Pentru ca a sositu timpulu, in care sciinti'a este silita a se cobóri dupa catedrape care a tronatu pana acumu si-a se mestecá intre ómenii de rendu, a petrunde in midiloculu multímei; este silita a se desbracá de coturnu si-a imbracá blus'a lucratorului, a se face o avutiá comuna a tutuloru. A sositu timpulu a ne face si noi educatiunea, si pentru acést'a avem neaperata trebaintia de carti sciintifice, si mai cu séma de carti sciintifice poporare. Regretamu cu amarú mórtea timpuraria a doctorului Barasiu, care a fostu, póte, singurulu omu in Romani'a care a sciutu a poporarisá sciinti'a, si póte ca si d' aceea guvernulu n'a datu inca familiei sale nici o respalire. de si toti sciú ca Barasiu ocupandu-se de poporu, de famili'a romanésca, a lasatu p'a lui fara avere. Nu face nimicú inse; natiunea, d'a dreptulu séu prin guvernú, va face ceva pentru famili'a bunului si devotatului doctore Barasiu.

Cei mai multi autori ai nostri scriu mai multu pentru densii de catu pentru alii; se servescu de cuvinte straine pe cari cititorulu nu le intielege séu le intielege reu; fiindu ca -si-au facutu invetiatura in tieri straine se servescu de espresiunile ce le suntu familiare, dar' cari n'au nici unu intielesu pentru cititorulu romanu care doresce a se instruí.

Literatur'a nóstra, care in anii de la 1830 pana la 1848 facuse relativu mari progrese si dase cele mai mari sperantie, n'a progresatu d' atunci in proportiune si n'a implinitu sperantie ce eramu in dreptu a asteptá. Productivitatea n'a scadiutu póte, dar' calitatea productelor nu s' afla la inaltimea ce eramu in dreptu a sperá dupa inceputurile primitive. S'a scrisu, s'a tiparitu ceva, dar' — de vomu esceptá literatura periodica, diaristic'a, mai tóta activitatea literara se reduce la traductiuni si inca la traductiuni facute cu pripire si prin urmare pucinu ingrigite. O literatara popcrara ne lipsece mai cu totulu. Autorii nostri n'au scrisu de catu pentru ómenii ce s' afla in acel'asi gradu de invetiatura cu densii si nici n'au pututu scri altufelu, fiindu ca numerulu celoru ce sciú a citi este inca fórté restrinsu in tier'a nóstra. Literatur'a periodica singura a facutu progrese, dar' diaristic'a nu lasa autorului timpulu necesariu a meditá bine subiectulu seu si-a ingrigí de stilu. Cestiunile dilei nu sufera intardiare si nu putemu asteptá unu capu d' opera de la unu autoru care

este silitu a scrie atatea colóne pe di si 'n timpu pre-
scrisu, mesuratu cu tanculu. Winterhalder.

(Romanulu).

Sciri scolastice.

Romania. Iassii 15. Iuniu. Candu politic'a
nóstra nationala jace cá in langóre, candu anim'a puter-
niciloru dilei pare ca au statutu de a bate pentru caus'a
popolarie, trebuie se ne fie iertatu aici a ne întóree
privirile spre acei ce au fostu, in dilele nóstre, campio-
nii nationalitatiei, si cá oracolii poporului romanu, si
carii astadi nu mai sunt in viétia!

Unulu dintre acesti, in adeveru, mari Romani ai
timpului nostru a fostu reposatulu nu de multu Simeonu
Barnutiú. Venerabilulu profesoru de dreptulu naturalu
si de dreptulu publicu alu Romaniloru in facultatea ju-
ridica de aici erá unu patriotu transilvanu emeritu, unu
verde veteranu de la "48.

Dara acest'a nu erá singurulu titlu alu seu la me-
morarea nóstra, la poanirea cu lauda a trecerei sale
din viétia acést'a: filosofu practicu, juristu omu de anima,
Barnutiú intrunea in sine insusirile inca si mai rare ale
unui barbatu politicu plinu de spiritulu regenerativu alu
seculului; si nu i-a lipsitu decatu o patria libera si in-
dependente, pentru cá se se ilustreze pe o scena mai
inalta si mai intinsa.

Multu timpu viétia se studiósá si faptele sale ener-
gice voru fi o materia de cugetari si rescugetari fa-
cunde: caci singuru elu intre toti marii patrioti romani
ai timpului nostru a sciutu se fie tot-deodata unu de-
magogu prudinte si probu, la 1848, unu cugetatoriu a-
duncu si consecuinte dup' aceea. Barnutiú inse n'a
fostu numai alu Transilvaniei, nici cá cugetatoriu romanu
nici cá faptuitoriu revolutionariu. Si pentru inteleginti'a
sa politica si pentru activitatea sa intelectuale, elu este
alu tuturor romaniloru, este fal'a intregéi natiuni ro-
mane. Prin cuvintu si prin fapte, omulu poporului de-
steptatu alu Transilvaniei a avutu, din momentulu celu
mai inaltu alu marírei sale, si pana a incetatú din viétia,
o iniurire dirépta si meritata asupra generatiunii
presente.

Vócea care s'a inaliatu la 1848 de pe tribun'a po-
polarie redicatu pe siesulu Tarnavei numitu de atunci
Campulu Libertatiei, a cea voce puterni a a libertatiei si
a nationalitatiei a tre-utu preste munti, a saritu preste
tóte stabilile despotismului si ale opresiunii si a resu-
natu cu putere in valea cea mare a Dunarei romane: si

„Amiculu Scólei“ ad Nr. 13. 1864.

de-acolea, de pe malurile Dambovitiei vioaie, s'a re-
percutatu cu rapidiunea fulgerului in tóta Europa de la
resaritu la apusu.

Istori'a nationala va spune o data, cu tóta cuviinti'a,
cumu si cu ce putere magi a s'a facutu cu declara-
tiunea drepturiloru natiunii romane, luni la 3. Maiu (s. 6.)
in 1848, si depunerea »juramentului nationalu“ intr' a-
ceea-si di, pe Campulu Libertatiei de la Blasu, a fostu
cá diorile inainte-mergatóre ale dililoru de la 9. si 11.
Iuniu in tiéra romanésca, dinóce de muntii.

Atunci spiritulu lui Barnutiú va insufleti singuru cea
mai frumoáa pagina a istoriei nóstre. Figur'a sa blanda
si imposanta va straluci in cadrulu aneleloru nationale
cá radi'a dulcei diminetie dupa o nópte amarnica.

Aici atata ni se cade astadi a spune, ca alaltaieri,
sambata la 13. Iuniu, s'ólele din Iasi au serbatu cu o
pompa severa, si religiósá si academica, asturcarea cor-
pului si ne-mortalarea sufletului raposatului Barnutiú.

Initiativ'a acestei ceremonii funebre s'a luatú in
sinulu consiliului nostru academicu si programulu ei s'a
executatu prin ingrigirea rectoriului universitatiei nóstre.

Imaginea raposatului erá pusa in sal'a cea mare a
Universitatiei, decorata in doliu. Alaturea stá o cathedra
invelita deasemine in negru. Scolarii tuturoru institu-
teloru din Iasi, studentii Universitatiei, si intregu cor-
pulu profesoralu se intrunire la scól'a cea mai vechie
din Iasi, la Trei-Ierarchi, si de acolea venira, cu stea-
gurile in doliu, se depuie cununi de eterna neuitare de-
naintea imaginii raposatului. De pe cathedra in doliu,
se rosti eulogiulu funebru D. G. Marzescu, graduatu alu
facultatéi de drepturi din Parisu, aici profesoru de drep-
tulu civile, colegulu d-lui Barnutiú in facultatea juridica,
si acél'a dintre junii profesori ai facultatiei care avea,
pe lenga altele, si titlu de a fi fostu elevulu raposatului
profesoru, in cursulu de filosofie; D. G. Marzescu com-
puse discursulu academicu cu afectiune si-lu recitá cu
duiosia. Inainte de discursulu acestu principalu, d. Maio-
rescu (junele), cá rectorulu anualu alu Universitatiei,
rosti cate-va cuvinte introductive pline de sentimente
relevate si apropiate circumstantiei; in urm'a d-lui Mar-
zescu, veni d. Darzeu, in numele institutoriloru primari,
si apoi, dreptu inchiere, veni distinguitulu studentu d.
Branza, din partea studentiloru trecuti si presenti ai re-
posatului profesoru, si amendoi cetira dóue discursuri
totu in meritulu ceremoniei, si care facura adunca im-
presiune asupra asistentiei numeróse si alese ce formá
publiculu nostru inteliginte.

Intr unu numeru viitoriu, vomu avé de mare mul-

tiamire a inseri întregi, în colónele foiei nóstre, cuvintele d-loru Darzeu si Branza, în care sunt espresse cele mai curate sentimente de durere, cele mai respectóse si mai afectuóse omagie de recunos-intia pentru reposatulu profesorulu.

Astadi facemu locu discursulu compusu si rostitu de d. G. Marzescu. Acei ce l-au ascultatú din cetire voru avé, credemu, placerea de a lu si ceti inși medítandulu; acei ce lu ascultase si mai nainte de cetirea solemnele voru semí, fara indoiala, noua atragere de a lu ceti inca spre a lu gustá mai bine si a se delectá de patrundietórele cugetári investite într-unu limbagiu atatu de cuviinciosu.

Ceremoni'a tóta si discursurile tienura o óra si diumetate, si se terminara prin depunerea cununeloru „in veci nevestedite,” dupa espresiunea d-lui Darzeu, de naintea imaginei, fara de asemanare scumpa, a acelu mai dulce pedagogu, acelu mai activu profesorulu, acelu mai prudinte si probu demagogu, acelu întieptu revolutionariu din '48, acelu mai constantu si mai consecuente campionu alu libertateti si alu nationaltateti romane.

(Trib. Rom.)

Materiale de instructiune.

Metodulu practiculu alu invetiarii computulu in scóla populara.

(Urmare.)

1: 3 = 3

Acum amu invetiatu a socoti diferite obiecte, amu invetiatu in vergele, creóne, tablitié, carti, alune, nuci, linsi si puncte, chiaru si cu colti si cu altele. Astadi insa mi-am adusu unu altu lucru de la negutiétoriu. Aici póte luá invetiatoriulu ori-ce masura, nu e constrinsu la ceea luata de noi; dupa impregiurari se se acomodeze. Nu credu ca le cunósceti cu totii. E de lemnu si cuprinde (tiene) tocma atá'a catu cuprinde o diumetate de patrariu de pleu. E tocma asiá de rotundu si ganuosu, insa ceva mai scurtu si mai largu. Vedeti ca-i de lemnu (li-lu aréta punendulu langa celu de pleu) si asiá de rotundu si ganosu cá si diumetatea de patrariu? Totu asiá e de naltu cá si acést'a (le aréta pe umendóue)?

Asiá de latu? (le pune amendóue cu fundulu peste o lalta).

(Si apoi spre deprinderea intuitiunii continue, e

necesaru se ia invetiatoriulu lucruri ce se potu mesurá: fasóle, linte malaiu meruntu s. a. Ne avendu de acestea se póte servi si cu nisipu.) Aici sunt bóne. Se vedemu tiené-va unulu catu tiene cela laltu

(Imple mesur'a de pleu si o desiérta in cea de lemnu). Asiá e, un'a cá si alt'a. (tienendu mesur'a de pleu in susu). Cum numinu acestu lucru?

Asta mesura tiene asiá dara togma o diumetate de patrariu; cu acést'a se mesura mai multu ast-feliu de lucruri, cari sunt fluide, cari curgu. Ast'a de lemnu aici servesce spre a mesurá lucruri uscate (sare, fasole s. alt.); tiene insa tocma atá'a catu si cea d'antaiu. Fiinduca o cunósceti ve voiú spune si cum o chiama.

Toti o numescu diumetate de patrariu séu mesura. Cum o chiama?

Ce mesuramu cu diumetatea de patrariu?

Asiá e, lucruri uscate. (fasole, linte, meiu, sare s. altele). Noi vomu cercá se mesuramu acuma fasolea ce am adus'o aci se vedemu cate patrare suntu (Imple mesur'a si o desiérta, déca n'are in ce, in pelari'a unui scolariu. — Pana n'o desiérta, mai intréba tienend'o in susu) Cate mesuri sunt aici?

(O imple de a dou'a óra, le aréta si in tréba éra) Cate mesuri sunt aici?

O mesura de bóne in pelaria (caciula) si un'a aici (o desiérta la ceea-lalta) cate mesuri facu?

(Imple mesur'a de a trei'a óra, éra se imple tocma ca celelalte, li-o aréta). Cate patrare de bóne suntu aici?

(O desiérta la cele dóue). Dóue mesuri si cu o mesura, cate mesuri facu?

Cate mesuri are Nicolitia in caciula, palaria. - -

Ati vediutu decate ori am mesuratu o mesura in caciula. Trei masuri de fasole sunt de cate ori o mesura?

3 ori 1 mesura fasole sunt cate mesuri?

De cate ori se cuprinde o mesura in 3 mesuri?

Asiá, bine! Ast'a vomu vedé-o fórté chiaru, deca vomu mesurá éra cate o mesura din 3 mesuri. Nu voiú se facu singuru. Ionitia (facendu-i semnu se se apropia) inca póte. Ce putemu vede chiaru, déca vomu scóte mesurandu, cele trei mesuri.

Ce trebuie se faci insa, cá se poti vedé apriátu: ca o mesura se cuprinde in cele 3 mesuri tocma de trei ori?

Trebuie se vediu de cate ori voiú puté scóte totu cate o mesura din cele trei.

En! mesura o mesura o data!

Ce ai facutu?

Eu am scosu o data o mesura.

Mai scóte o mesura mesurandu!

Ce ai lucratu acum?

Am scosu de doue ori o mesura.

Mai scóte inca unu patrariu!

Ce-ai facutu acuma?

Am scosu, mesurandu, de 3 ori o mesura.

Mai mesura inca odata o mesura!

Pentru ce nu?

De cate ori ai pututu tu dara scóte, mesurandu, trei masuri?

O mesura in 3 mesuri, mesurandu, merge de cate ori?

Pentru ce merge de trei ori, mesurandu cu o mesura in trei mesuri?

De cate ori se cuprinde asiá dara o mesura in 3 mesuri?

Pentru-ca o mesura se cuprinde in 3 mesuri de trei ori, asiá de cate ori merge, déca mesuramu cu o mesura trei mesuri?

Catu face trei mesuratu cu unulu?

Si unulu mesuratu in trei, catu face?

In urma repetitiunea, compunerea (verbalu si scripturica pe tabla) si apoi exercitarea rezultatelor esite din exercitiile 4 mai-susu.

b) Pe tabla.

S'a aretatu la numerulu 1 si 2 destulu de chiaru, ca cum se trece dela computulu mentalu la celu scripturistichu pe tabla. Manipulatiunea aceea se repetéza in in fia-care stadiu urmatoriu, cu folosirea acelei ce sciu copiii; se intielege ca din ce se póte se vá scurtá. La scurtare trebue luatú sém'a, cá nu cumva se-se pre-supuna prea multu.

Cei remasi trebue ajutati, pana ajungu si ei stadiulu doritu; si candu ajutoriulu acest'a se face in modu; cá toti elevii se fia atenti atunci are folosu si la cei lalti, repetandu si intarinduse in cele invetiate.

In computulu pe tabla se se tiena metod'a atatu la numerulu acest'a catu si la numerii viitori desfasiurata mai nainte, dandu numai materi'a de exercitiu.

Materi'a acést'a asiediatu se aréta in urmatoriulu modu:

$$1 + 1 + 1 = ?$$

$$3 \times 1 = ?$$

$$3 - 1 - 1 - 1 = ?$$

$$1 : 3 = ?$$

Ca midiale exercitii:

$$1 + 1 = 2$$

$$2 + 1 = 3$$

$$3 - 1 = 2$$

$$2 - 1 = 1$$

$$1 - 1 = 0$$

II.

3 asemenatu cu 2.

comp. ment.

$$\begin{aligned} \text{a. Adunarea : exercitiu} \quad & 1 + 2 = 3 \\ & 2 + 1 = 3 \end{aligned}$$

Cá se invetiamu ceva nou, se ne servimú éراسi de cubi. I-oiu pune cá pe soldati naintea vóstra (i pune).

Cati cubi suntu pusi aici?

Aveti grige si luati sém'a la ceea ce facu acuma (Invetiat. desparte unulu spre steng'a de cei doi).

Cati cubi sunt aici singuri (aretandu pe celu intaiu)?

Si cati cubi sunt numai aici (aretandu pe cei din urma doi dela olalta)?

Cati cubi sunt unu cubu (lu da iara catra cei doi si aréta pe cei din urma) si cu 2 cubi la olalta?

Unu cubu si doi cubi, cati cubi facu?

Acést'a se se aréte si la alte lucruri si se se abstraga: unulu si cu doi catu facu?

Mai uitati-ve odata la cubi!

(i pune langa olalta in rendu)

Ei stau asemene de departe unulu de altulu. Eu voiú dá unulu in laturi se vedemu me pricepeti:

(Invet. face)

Cati cubi stau aici (aretandu pe cei doi).

(Aretandu pe celu singuru) Si aici?

(Aretandu pe cei doi cubi). Doi cubi si unu cubu (pe care lu da éra langa cei ce doi) cati cubi facu la olalta?

Cati cubi sunt séu facu asiá dara 2 cubi si 1 cubu?

Ast'a se face si cu alte obiecte intuitive si se abstrage: doi si unulu catu face?

b) Inmultirea: exerc. $1 \times 2 + 1 = 3$.

Ce am invetiatu din cubii, cari au statu 2 la o laltu si unulu singuru?

Bine! Asiá $2 + 1$ catu face?

Mai uitati-ve inca odata bine la ei!

Cati cubi sunt aici (aretandu pe cei doi)?

De cate ori unu cubu sunt acesti?

Cati cubi mai lipsescu la odata doi cubi, cá se faca 3?

Odata 2 cubi si cu 1 cubu, cati cubi facu?

Estu modu se se continue acestu exercitiu si cu alte obiecte si se-se abtraga: $1 \times 2 + 1$. Catu face?

c) Denumararea, subtragerea:

$$3 - 2 = 1.$$

Éra punu cubii in ordine langa o lalta.

Luati a minte ce facu! Iau doi cubi din ei (i iá);

Cati am luatu?

Din cati cubi am luatu 2 cubi?

Déca luamu 2 cubi din 3 cubi cati mai remanu?

3 cubi cu 2 mai pucinu facu asiá dara cati cubi?

Ast'a s'o faca si cu alte obiecte; se abtraga apoi:

$$2 - 3 = 1.$$

d) Mesurarea (impartirea).

$$2 : 3 = 1 \text{ (1)}$$

Toema ati invetiatiu cu cei trei cubi ca: 3 cubi cu 2 mai pucinu catu facu?

Mai punu odata cei trei cubi in ordine:

Tódere, en! vedi acum singuru, de cate ori poti luá tu 2 cubi din 3 cubi. Ce ai se faci?

Iá dara!

Ce ai facutu?

De cate ori ai luatu tu 2 cubi din trei cubi?

Cati cubi au mai remasu?

Mai iá acum odata 2 cubi!

Nu mai potu.

Pentru ce nu?

Asiá dara de cate ori poti tu luá 2 cubi din 3 cubi?

De cate ori dara se cuprindu 2 cubi in 3 cubi?

Cati cubi mai remanu apoi?

De cate ori se cuprindu 2 cubi in 3 cubi, si catu mai remane, ce e restulu (remasiti'a)?

De cate ori potu mesurá doi coti din 3 coti?

Asiá de cate ori se cuprindu doi coti in 3 coti.

Ce remasitia remane?

De cate ori se cuprinde dara 2 in 3, si ce restu remane?

Care numeru se cuprinde odata in 3 si mai remane unulu?

In care numeru se cuprinde 2 odata si mai remane unulu.

De cate ori poti luá 2 coti din trei coti?

Sa vedemu. Aici e cotulu si aici avemu 3 coti de cordea (Invetiatoriulu mesura naintea copiiloru singuru 2 coti; mesurandu dice:) unu cotu — doi coti. (stá). Decate ori am mesuratu 2 coti?

(Invet. aréta, ce au remasu). Mai potu mesurá inca unu cotu?

De cate ori potu dara mesur'a 2 coti din 3 coti?

Pentru-ce?

Ce mai remane? (aréta acest'a pe cotu).

2 coti mesurati din 3 coti, séu 2 mesurati in trei coti, cati dau. de cate ori merge, si ce mai remane?

Cu doi in 3 mesuratu de cate ori se cuprinde asiá dara?

Ce remane?

Pe tabla.

$$2 + 1 = ?$$

$$1 \times 2 + = ?$$

$$3 - 2 ?$$

$$2 : 3 = ?$$

(Vá urmá.)

Literatura.

In librari'a S. Filtsch a esítu de sub tipariu „**Die romanische Amts-Sprache**“ unu compendiu de gramatic'a limbei romane de **I. S. Puscariu**. Fiindu acestu compendiu destinat pentru straini, regulile gramaticali suntu scrise in limb'a germana. Editiunea prima a acestui compendiu aparuse in 1860, acum se afla in adóu'a editiune emendata si completata. Compendiu u constá din dóue part: gramaticale si terminologica. In editiunea presente la partea terminologica, pe langa partea germana-romanu s'a adausu si partea romana-germana a terminiloru juridici, ce ocuru mai desu in comerciulu oficiale. Dlu autoru n'a creatu dupa placerea densului terminii juridici, ci i-a scosu din traducerile oficiale a legiloru Astu-felu pana candu nu vomu posedé unu dictionariu completu de termini tehnici juridici, e-laboratu de o societate de juristi competenti, precumu au facutu alt'a natiuni: Compendiulu gramaticale si terminologicu alu d-lui I. S. Puscariu póte serví d'o chicia bine-venita in limb'a oficiósa nunumai celoru de natiune straina, dar' chiar' si romaniloru; si acest'a cu atatu mai vertosu, caci in afacerile oficióse unifarmitatea limbei este de mare importantia nunumai din respectu formale si scientificu, dar' mai multu din respectu materiale. Pretiulu unui esemplaru: leg. 1. fi. 50 cr. — bros. 1 fi. 30 cr.

— Din Concordia aflamu ca cu inceputulu lui Augustu va esí in Cernautiu unu nou diariu romanu: Stéu'a Bucovinei sub redactiunea dlui Sam. Andrieviciu.

Respunsuri.

D. **Alesandru Habánu** in Satu-mare si scólei comunala in Agris. Nrii aparuti pan' acum din Amiculu scólei vi i-amu espedatu indata. Intrebati la posta, si deca nu i veti fi primitu, vi-i vomu tramite d'a dóu'a óra.